

Emil Holas

19. 5. 1917 – 29. 3. 1985

Prof. PhDr. CSc.

Profesor Holas se narodil v roce 1917. Po ukončení vysokoškolských studií působil jako středoškolský profesor latiny, francouzštiny a psychologie na gymnáziu, později na střední pedagogické škole v Ostravě. Působil také jako ředitel Dělnického kurzu na Horečkách. Doktorát z filozofie získal v oboru estetiky.

Na FF UP v Olomouci začal profesor Holas pracovat od září 1952. Přišel do tehdejšího Psychologického ústavu, který po obnovení univerzity nejprve zajišťoval výuku psychologie v rámci filozofie. Od r. 1949/50 bylo možné psychologii studovat již jako samostatný obor v kombinaci s filozofií. Dr. Holas převzal vedení ústavu po doc. PhDr. Ludmile Kolaříkové, která v r. 1951 onemocněla a předčasně odešla do důchodu. Psychologický ústav prošel spolu s univerzitou zvraty oné doby, takže již v r. 1953, kdy vznikla Vysoká škola pedagogická s Fakultou společenských věd, se stal součástí katedry pedagogiky vedené doc. Koukalem.

Dr. Holas se habilitoval a rozvíjel další výzkumnou činnost v oblasti obecné psychologie, působil jak v celostátních psychologických institucích (např. předseda výboru Čs. psychologické společnosti, člen vědeckého kolegia i komise při ČSAV), tak ve fakultních orgánech (proděkan pro pedagogickou činnost a v letech 1958–1961 děkan filozofické fakulty). Nelze však opomenout ani skutečnost, že se angažoval politicky, tedy v KSČ, což v dané době bezpochyby vytvářelo předpoklad pro odborné i veřejné funkce. Kombinace odborné a politické angažovanosti byla v těch letech základnou, z níž se prof. Holasovi podařilo v r. 1959 prosadit vznik samostatné katedry psychologie. Dalšími mezníky pro ustavení samostatného oboru psychologie byly roky 1964, kdy byli přijati první studenti psychologie v kombinaci s filozofií, a 1966, kdy bylo otevřeno samostatné studium odborné psychologie a přijato asi 30 studentů. Předchozím dvěma ročníkům, které začínaly jako dvouoborové, bylo umožněno přejít rovněž na jednooborové studium, takže v r. 1966 existovaly již tři ročníky odborné psychologie s asi pěti desítkami studujících. V několika dalších letech bylo přijímáno ke studiu vždy asi 30 studentů; později byly tyto počty redukovány, ale jednooborová odborná psychologie zůstala ve studijní nabídce již trvale.

Profesor Holas se zaměřil na studium a výzkum myšlení a zobecňování, publikoval řadu studií, skripta. Jeho velká monografie o myšlení, stejně jako další publikace z obecné psychologie však byly zadrženy v nakladatelství a nesměly být vydány. To již bylo spojeno s dobou po r. 1969, kdy musel profesor Holas odejít z FF UP, a jen díky dlouholetým odborným kontaktům

získal místo samostatného vědeckého pracovníka krajské pedagogicko-psychologické kliniky v Banské Bystrici. Pokračoval tam ve své odborné činnosti a publikoval několik prací. Posléze mu však bylo znemožněno působit a publikovat i na Slovensku, nesměl být dokonce ani citován svými žáky a dalšími autory. Zdraví profesora Holase, poznamenané vězněním za II. světové války a psychickým tlakem posledních let, se rychle zhoršovalo. Zemřel v r. 1985.

Pana profesora Holase jsem poznal v r. 1966, kdy jsem začal studovat psychologii na FF UP. Profesor Holas vedl přednášky a také semináře z obecné psychologie. Vzpomínám si, že hned první (či druhý) semestr se nám omluvil studijním pobytem v cizině, uložil literaturu k prostudování a zadal práce. Před odjezdem jsme ho často vídali v černém klotovém plášti, ve kterém pracoval v psychologické laboratoři, po návratu však již jen v obleku s vázankou. Pokud jsem měl předtím matnou představu univerzitního profesora, potom ji profesor Holas naplnil — byl vážný, se schopností odlehčit atmosféru jemným humorem, hovořil úsporným a přesným jazykem, klidným tónem i při zjevném zaujetí tématem.

Inspirující byly semináře, přesahující z témat obecné psychologie k psychologii obecně, tedy k člověku a jeho žití. Vedli jsme tam bouřlivé diskuse například o knihách, divadle a filmu šedesátých let. S odstupem let si rád přiznávám, že mě (a nejen mě) profesor Holas výrazně ovlivnil. Školou pro nás byl jeho vztah ke studentům; vnímal jsem také, že celá katedra psychologie funguje poměrně demokraticky, i když profesor Holas vytvářel stálý tlak na odborný růst podřízených. Na katedře psychologie se tehdy shromáždilo několik osobností, které odborně i lidsky formovaly studenty a udržely dobrou funkci katedry i v dalších letech, psychologii značně nepřejících. Rád také vzpomínám na vznik Psychologického klubu, který po dobu asi dvou let organizoval večerní diskusní setkání a který pan profesor podporoval. Při jednom z těchto setkání na sklonku roku 1967 se rozvinula vášnivá debata o tehdy aktuálních strahovských událostech, předznamenávajících pražské jaro 1968. Profesor Holas zastával stanoviska reformního komunismu, která hájil na jedné straně proti několika dogmatikům mezi námi a na druhé straně proti skupině odmítající komunistický systém jako takový. Jindy to byly otázky psychologie, víry, náboženství a mnoho dalších. S odstupem let a s přihlédnutím k realitě dané doby oceňuji podíl těchto diskusí pro formování studenta psychologie jako hledajícího, nespočteného se zdánlivě hotovými názory, schopného argumentovat a především odlišovat věcnou stránku problému od osobních pocitů.

Obraz by nebyl úplný, kdybych se nezmínil o tom, že v oné době uvolňování informací jsem se dověděl, že profesor Holas měl v padesátých letech podepsat několik propouštěcích dekretů neprověřeným učitelům fakulty a že jeho politické vystupování v padesátých letech nebylo reformní. Otevřel jsem toto téma při jednom z mnoha soukromých setkání v bytě pana

profesora v sedmdesátých letech, kdy byl již sám z fakulty vypuzen. Jako někteří další, které jejich původní systém posléze pohltit a vyvrhl, měl i profesor Holas kritický náhled na své jednání, byť se nemohl zbavit své základní víry ve správnost komunistické ideje.

S odstupem let je zdánlivě snadné hodnotit a vynášet soudy, skutečnost je však složitější a rozpornější. Pokud chceme jakéhokoliv jedince vnímat v průsečíku jeho osobnostních sil a dobových sil při současném pohledu na vykonané, je lépe zdržet se hodnotících soudů, jen konstatovat: Profesor Holas byl výraznou osobností filozofické fakulty a významně se zasloužil o rozvoj studia psychologie na této fakultě.

Vladimír Řehan